

*ESTUDI DE LES CONSTRUCCIONS
DE PEDRA EN SEC DEL PRIORAT PER
INCORPORAR-LO AL DOSSIER DE
CANDIDATURA DE LA UNESCO COM
A "PAISATGE CULTURAL AGRÍCOLA DE
MUNTANYA MEDITERRÀNIA"*

*NEUS BORRELL CEDÓ i
XAVIER REBÉS D'ARENY-PLANDOLIT
(Fundació el Solà)*

F

ruit de les dinàmiques locals i comarcals i dels processos de reflexió i valoració del paisatge prioratí duts a terme els últims anys a la comarca, l'any 2006 va sorgir la idea de presentar una candidatura com a paisatge cultural a la llista del Patrimoni Mundial. Al voltant d'aquesta proposta va néixer, l'any 2007, l'associació Prioritat per respondre a la necessitat d'implicar el més ampli nombre d'institucions, entitats i persones en aquest projecte.

Prioritat va encarregar a la Fundació el Solà fer un estudi sobre la pedra en sec al Priorat per incloure'l al dossier que s'està preparant per presentar la proposta de candidatura com a paisatge cultural agrícola de muntanya mediterrània a la llista del Patrimoni Mundial de la UNESCO.

La llarga experiència en l'estudi, divulgació i restauració del patrimoni de la pedra seca, a més de la relació i veïnatge del Priorat i la Fatarella, a la Terra Alta, van ser els motius pels quals s'encarregà aquesta feina a la Fundació el Solà.

La Fundació el Solà ha estat capdavantera en l'estudi de construccions en pedra en sec i, a més, es troba a la Fatarella (Terra Alta), comarca veïna del Priorat, on les construccions de pedra en sec tenen un valor importantíssim tant per la seva diversitat com per la seva singularitat i bellesa.

Per això la Fundació el Solà va signar un conveni de col·laboració amb Prioritat.

Objecte del conveni

L'objecte del Conveni és regular la col·laboració entre ambdues institucions pel que fa a l'estudi de les construccions de pedra en sec del Priorat amb la

finalitat de preservar-les, de difondre-les des del punt de vista del coneixement i de l'ús social i públic i establir la seua vàlua dins dels estudis encaminats a constituir el dossier de candidatura del Priorat a la UNESCO.

Paret seca en un olivar de Torre de Fontaubella al Priorat (A. Sabaté)

Esquema de treball

- Inventari i estudi del material.
- Valoració del material.
- Proposta de l'estratègia per completar la informació en cas que sigui insuficient i ampliar els treballs de camp si fos necessari.
- Acabada la recollida de tot el material i tota la informació que es cregui necessària, es redactaria el document final, començant per definir-ne l'estructura.

Origen de les fonts

- Prioritat
- Carrutxa (Centre de recerca i difusió del patrimoni etnològic i la memòria històrica)
- Parc Natural del Montsant

- Consorci Serra de Llaberia
- Universitat Rovira i Virgili. Departament de Geografia
- Altres

Col·laboradors/ informants:

- Roger Pascual
- Montserrat Solà
- Salvador Palomar
- Albert Sabaté
- Còssima Vergara
- Roser Vernet
- Joan Vaqué
- Màrius Sedó
- Ricard Vaqué
- Encara queden altres persones per entrevistar

Cabana al Priorat (N. Borrell)

Imatge amb diferents bancals al Priorat (R. López)

Treball d'inventari

«Petjades sobre els costers», realitzat per Carrutxa amb una beca de l'IPEC, és un inventari de la pedra en sec en diversos pobles del Priorat. Es tracta d'un treball imprescindible.

Opuscles, llibres, revistes i articles publicats

Opuscles de patrimoni cultural del Parc Natural de la Serra del Montsant i del Departament de Medi Ambient i Habitatge

- *Montsant, cartografia literària de la serra*
- *Els masos del Montsant*
- *Les ermites del Montsant*
- *Els molins hidràulics al riu de Montsant*
- *L'aprofitament de l'aigua. Arquitectura popular al Montsant*

Llibres

- *Pedra seca a les comarques de Tarragona. Patrimoni i paisatge*, de diversos autors (Diputació de Tarragona, 2008).

- *Camins ramaders del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre*, de diversos autors (Diputació de Tarragona, 2010).
- *Marges*, de Roger Vila Padró (Editorial Barcino, 2013).
- *A peu pel Priorat del vi i l'oli. 12 passejades i excursions*, de Rafel López i Toni Orensanz (Arola Editors, 2012).
- *Patrimoni rural i pedra seca. 20 itineraris a peu i en BTT*, de Joan M. Vives (Cossetània Edicions, 2011).
- *Activitats de la celebració del 10è aniversari de l'Associació Amics de l'Arquitectura Popular* (Amics de l'Arquitectura Popular, 2012).

Revistes

- *Caramella. Revista de Música i Cultura Popular* (gener-juny 2008).
- *Narria. Estudios de Artes y Costumbres Populares* (núm. 105-106-107-108).
- *Zahora. Revista de Tradiciones Populares. I Congreso Nacional de Arquitectura Rural en Piedra Seca* (núm. 38, vol. 2).
- *La Carxana. Diversos articles:*
 - «Una recerca sobre el paisatge: entorn natural i arquitectura popular», de Salvador Palomar, núm. 7-8 (2002).
 - «El patrimoni cultural d'un espai natural», de Salvador Palomar i Montserrat Solà, núm. 10 (2005).
 - «D'Albarca a la Morera pel camí dels Cartoixans», d'Ezequiel Gort, Salvador Palomar i Ferran Sugranyes, núm. 12 (2007).
 - «El Priorat com a paisatge cultural d'interès mundial», de l'associació Prioritat, núm. 13 (2008).

Dossiers

- Inventari de béns d'interès patrimonial (2008).
- El racó dels Montalts (Cabacés - La Vilella Baixa). Un recurs d'interpretació cultural d'un espai natural.
- El patrimonio inmaterial: valores culturales y espirituales. Manual para su incorporación en las áreas protegidas. Manual 10, *Serie de manuales EUROPARC España*.
- La carta del paisatge del Priorat.

Imatge de les feixes de vinya al Priorat (R. López)

Vídeos i altres materials

- Vídeo sobre la pedra en sec al Pradell de la Teixeta.
- Material fotogràfic d'exposicions a Pradell.

Comunicacions en trobades d'estudis i congressos diversos

- IV Trobada d'Estudi per a la Preservació del Patrimoni en Pedra Seca als Països Catalans (Sitges 2007).
- V Trobada d'Estudi per a la Preservació del Patrimoni en Pedra Seca als Països Catalans (Palma de Mallorca 2009).

Rutes

- *De pedra en pedra* a Pradell de la Teixeta.
- *El racó dels Montalts* (Cabacés -La Vilella Baixa). Un recurs d'interpretació del patrimoni.
- *Ruta de Capçanes*.
- *Ruta al Masroig*.

Estudi del material

Un cop estudiada tota la documentació farem un reconeixement més exhaustiu de cada zona per poder contrastar la informació i aportar nou material sonor i gràfic (fotos, vídeos o gravacions) per completar el treball.

Proposta d'estratègia i complement d'informació

Un cop acabat el procés, dissenyarem l'índex definitiu del treball, que podria ser:

- Història de la pedra en sec i la seva relació amb el medi agrari.
- Descripció dels paisatges de la pedra en sec al Priorat.
- Classificació de les construccions de pedra en sec segons l'ús.
- Descripció de les construccions de la pedra en sec al Priorat.
- Conclusions.

